

tehnoloških poboljšanja.³ Međutim, ostaje neosporno da je upravo Finley umnogome pridonio intenziviranju proučavanja antičkih ekonomija.⁴ Objavljivanjem njegove knjige u Hrvatskoj svakako je učinjen krupan korak prema upoznavanju hrvatske stručne i zainteresirane javnosti s obrascima koji su na inovativan i sugestivnan način objašnjavali funkcioniranje antičkoga gospodarskoga sustava i dali snažan poticaj novim studijama. Nadajmo se da će nakladnik na tom tragu u dogledno vrijeme objaviti i svezak koji problemu antičke ekonomije pristupa uzimajući u obzir najnovije metodološke postavke i istraživačke trendove.

Hrvoje Gračanin

Novi časopis posvećen varaždinskoj povijesti

*Historia Varasdiensis. Časopis za varaždinsku povijesnicu, br. 1,
Varaždin 2011., 326 str.*

Društvo povjesničara grada Varaždina i Varaždinske županije osnovano je 2009. godine, a na samom je početku rada pokrenuta i inicijativa izdavačke djelatnosti s ciljem promicanja i unapređenja spoznaja o kulturno – povijesnom naslijeđu Varaždina i Varaždinske županije. Prvi broj časopisa *Historia Varasdiensis. Časopis za varaždinsku povijesnicu* predstavljen je 15. rujna 2011. u Varaždinu.

Glavni urednici prvog broja su Hrvoje Petrić i Ivan Obadić, a uredništvo čine Rajko Gušić, Vladimir Huzjan, Suzana Jagić, Ivančica Jež, Siniša Krznar, Magdalena Lončarić, Spomenka Težak i Kruno Sudec. Savjet časopisa čine Juraj Belaj, Neven Budak, Dragu-

⁴ Popis relevantnih djela je uistinu podugačak. Moguće je izdvojiti sljedeće publikacije objavljene u posljednjih desetak godina: Zofia H. Archibald, John Davies, Vincent Gabrielsen i G. J. Oliver (ur.), *Hellenistic Economies*, London - New York 2001., David J. Mattingly i John Salmon (ur.), *Economies beyond Agriculture in the Classical World*, London - New York 2001., Gary K. Young, *Rome's Eastern Trade. International commerce and imperial policy 31 BC-AD 305*, London - New York 2001., Paul Cartledge, Edward E. Cohen i L. Foxhall (ur.), *Money, Labour and Land. Approaches to the economies of ancient Greece*, London - New York 2002., Walter Scheidel i Sitta von Reden (ur.), *The Ancient Economy*, Edinburgh 2002., Paul Erdkamp, *The Grain Market in the Roman Empire*, Cambridge 2005., Joseph Gilbert Manning i Ian Morris (ur.), *The Ancient Economy: Evidence and Models*, Stanford 2005., Peter F. Bang, Mamoru Ikeguchi i Harmut G. Ziche (ur.), *Ancient Economies, Modern Methodologies: Archaeology, Comparative History, Models and Institutions*, Bari 2006., Elio Lo Cascio (ur.), *Innovazione tecnica e progresso economico nel mondo romano*, Bari 2006., Takeshi Amemiya, *Economy and Economies of Ancient Greece*, London - New York 2007., Dennis P. Kehoe, *Law and the Rural Economy in the Roman Empire*, Ann Arbor 2007., Neville Morley, *Trade in Classical Antiquity*, Cambridge 2007., Walter Scheidel, Ian Morris i Richard Saller (ur.), *The Cambridge Economic History of the Greco-Roman World*, Cambridge 2007., William V. Harris (ur.), *The Monetary System of the Greeks and Romans*, Oxford 2008., Alan Bowman i Andrew Wilson (ur.), *Quantifying the Roman Economy. Methods and Problems*, Oxford 2009.

tin Feletar, Ernest Fišer, Zoltan Gozsy, Željko Holjevac, Siniša Horvat, Andrej Hozjan, Damir Hrelja, Mira Kolar-Dimitrijević, Miroslav Klemm, Nevenka Krklec, Mirjana Matijević-Sokol, Janko Pavetić, Franjo Ruža, Franjo Šanjek, Marina Šimek, Leopold Toifl i Eduard Vargović.

Nakon *Uvodnika* glavnih urednika (str. 7-9), časopis započinje većom cjelinom *Članci* koja obuhvaća 11 radova. Prvi članak cjeline, naslovljen *Uteg za brzu vagu – arheološki nalaz sa Humščaka* (str. 13-26), autorice Marine Šimek, predstavlja jedan od površinskih nalaza lokaliteta Humščak u blizini Brezničkog Huma kod Varaždina. Radi se o olovnom utegu za brzu vagu, koji je prema sličnim primjercima datiran u kasnu antiku. Članak ujedno predstavlja mogućnosti 3D skeniranja i izrade 3D modela sitnih arheoloških predmeta kao načina vizualizacije. *Antički požari i rimske vatrozaštitne mjere u svjetlu arheoloških epigrafskih spomenika na tlu današnje Austrije, Mađarske i Hrvatske* (str. 27-42) naslov je članka u kojem autorica Biserka Vlahović prikazuje rimske vatrozaštitne mjere u Panoniji istražene na temelju ostataka požara, ratnih razaranja te žrtvenika i natpisa na grobnim spomenicima. Autorica Spomenka Vlahović daje pregled i tijek konzervatorsko – restauratorskih radova na tubulima u području rimskih terma u Varaždinskim Toplicama u članku pod naslovom *Prikaz konzervacije tubula u prostoriji I u području terma antičkog kompleksa Aquae Iasae u Varaždinskim Toplicama* (str. 43-54). U članku *O preseljavanju „odbjeglih kmetova“ u Varaždinski generalat. Prilog poznavanju ranonovovjekovnih migracija na dijelu prostora današnje sjeverozapadne Hrvatske* (str. 55-86) autor Hrvoje Petrić detaljno je prikazao ranonovovjekovne migracije na prostoru današnje sjeverozapadne Hrvatske i njihove posljedice za suvremenu naseljenost. Sljedeći je članak autorice Višnje Burek, a naslovljen je *Urbanistički razvoj varaždinskih suburbija tijekom 17. stoljeća* (str. 87-114). U njemu se prikazuje razvoj varaždinskih gradskih predgrađa od kraja 16. do kraja 17. stoljeća te ukazuje na potrebu njihovog prostornog i komunikacijskog povezivanja u cjelinu. Povezanost gospodarske osnove i razvitka pučkog školstva krajem 19. i početkom 20. stoljeća autorica Suzana Jagić prikazala je na primjerima Ivanca i Bednje, ponajviše istraživanjem školskih spomenika u članku *Utjecaj gospodarstva na polaženje škola u kotaru Ivanec od 1639. do 1918.* (str. 115-144). U članku *Neka obilježja preporodnog razdoblja nacionalnog pokreta u Varaždinu (1838. – 1848.)* autorica Ivančica Jež primjenom Hrochovog modela periodizacije nacionalnog pokreta problematizira preporodno razdoblje nacionalne integracije u Varaždinu, a posebnu pozornost posvećuje osnivanju i djelovanju „Društva narodnog“ (str. 145-165). Slijedeći povijesna zbivanja u Hrvatskoj 1848. godine, autorica Magdalena Lončarić u članku *Ivan Kukuljević Sakcinski i zbivanja 1848./49. u Hrvatskoj* (str. 167-194) izdvaja i prati djelovanje I. K. Sakcinskog kao najznačajnije ličnosti u tim zbivanjima. Autor Milivoj Dretar govori o djelovanju židovske zajednice u Ludbregu u članku pod naslovom *Tragom nestale židovske zajednice* (str. 195-213). Razvoj školske knjižnice Prve gimnazije Varaždin od njezinog osnutka do suvremenog doba, kao i promjena u njezinom funkcioniranju te stanje i sudbina knjižnog fonda predstavljani su u članku *Knjižnica varaždinske gimnazije* (str. 215-241) autora Siniše Horvata.

Druga je cjelina *Prilozi* u kojoj nalazimo četiri rada. Prvi je prilog autorice Erike Spirić pod naslovom *Značenje i uloga Ivana Krstitelja Lalangua u razvoju primaljstva* (str. 245-251) u kojem se prati djelovanje Lalangua koji je počeo s provođenjem *Normativa*, prvog sanitetskog zakona. Autor Miroslav Klemm u prilogu *O varaždinskom streljačkom društvu iz 19. stoljeća* (str. 253-255) govori o Streljačkom društvu koje je osnovano 1819.

u Varaždinu. Sljedeći prilog autorice Magdalene Lončarić *Autograf Samuela Mosingera: „Kratka povjest društva dobročinstva u Varaždinu“* (str. 257-262) govori o rukopisu Samuela Mosingera o povijesti prvog dobrotvornog društva u Hrvatskoj, koji se čuva u Gradskom muzeju u Varaždinu. Autor Siniša Horvat u članku *Deset godina djelovanja Gimnazijske školske radionice Prošlost za budućnost* (str. 263-270) govori o djelovanju te radionice čiji je on voditelj.

Slijedi cjelina *Građa* u kojoj autorica Karmen Levanić opisuje *Ispravu Zagrebačkog kaptola iz 1247. godine* (str. 273-281). Cjelina *Razgovori* donosi razgovor autora Ivana Obadića s prof. emeritusom Franjom Ružom, naslovljen *Varaždin je 1970-ih mogao postati sveučilišni grad* (str. 285-298). Na kraju prvog broja slijede cjeline *Prikazi* (str. 301-306) i *Znanstveni skupovi, predavanja i obavijesti* (str. 309-327).

Suzana Jagić

Kolektivna biografija jugoslavenskog komunističkog rukovodstva *Jože Pirjevec, Tito i drugovi, Zagreb: Mozaik knjiga, 2012., 711 str.*

Posljednjih godina svjedočimo povećanoj produkciji knjiga koje tematiziraju Josipa Broza Tita. Više desetaka knjiga objavljenih u posljednjem desetljeću na prostorima bivše Jugoslavije otkriva da je dugogodišnji jugoslavenski komunistički vladar intrigantna historiografska, ali još više i publicistička tema jer je broj knjiga takovoga karaktera neusporedivo veći od onog znanstvenoga. Simptomatična je i činjenica da je broj znanstvenih članaka o istome puno manji od broja monografija. Autori uviđaju da je, kad se o ovoj temi radi, eventualna nova saznanja najunosnije objaviti u zasebnoj knjizi koja se lakše plasira na tržište. Nažalost, dobar dio publicističkih izdanja, a čak i neka historiografska, ne donose ništa novo, nego kompiliraju već objavljene podatke i interpretacije, očito s ciljem brze i solidne zarade. Posljednju u nizu historiografskih knjiga o J. B. Titu, koja donosi i nešto novo, objavio je slovenski povjesničar Jože Pirjevec.

Jože Pirjevec rođen je 1940. u Trstu, gdje se njegova obitelj, ne želeći živjeti pod komunističkom vlašću, trajno preselila 1947. godine iz slovenskoga grada Sežane. Obrazovanje je stekao u Trstu, Pisi, Beču, doktorirao je u Ljubljani 1978. godine, a bio je i stipendist zaklade Alexander von Humboldt. Od 1971. predavao je povijest na sveučilištima u Pisi, Trstu i Padovi, član je Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, a od 2011. predaje modernu povijest na Fakultetu za humanističke studije u Kopru. U posljednjih trideset godina objavio je veći broj članaka i devet monografija, uglavnom posvećenih povijesti Slovenije i Jugoslavije u 19. i 20. stoljeću, a kao plod tog dugogodišnjeg rada nastala je i njegova najnovija monografija objavljena lani u Sloveniji: *Tito in tovariši* (Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011.). Nekoliko mjeseci kasnije, u proljeće 2012., to djelo doživjelo je i hrvatsko izdanje.

Knjigu čini šesnaest poglavlja koja su podijeljena na mnogo više potpoglavlja, a na kraju knjige nalaze se slikovni prilozi te popis izvora i literature. „Tito Jože Pirjevca“

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

44

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

 FF press

ZAGREB 2012.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 44

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Damir Boras

Glavni urednik / Editor-in-Chief

Hrvoje Gračanin

Uredništvo / Editorial Board

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest), Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek),
Hrvoje Petrić (rani novi vijek), Željko Holjevac (moderna povijest),
Tvrтко Jakovina (suvremena povijest), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest)

Međunarodno uredničko vijeće / International Advisory Board

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko
Bratož (Ljubljana), Snježana Buzov (Columbus, Ohio), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki
(Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Alojz Ivanišević (Wien),
Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz),
Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),
Nada Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),
Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

*Izvršna urednica za tuzemnu i inozemnu razmjenu /
Executive Editor for Publications Exchange*

Kristina Milković

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske,
Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama/The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO

Naslovna stranica

Iva Mandić

Grafičko oblikovanje i računalni slog

Marko Maraković

Lektura

Julija Barunčić Pletikosić

Tisak

DOMAGRAF d.o.o.

Naklada

300 primjeraka

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*